

Gledala ga z Rima gospa!
 Ne glej ¹⁾ kolo (sic!), rimska gospa!
 Ja ne morem ²⁾ od žalosti,
 Dje moj dragi druge ljubi.
 — — — — —
 — — — — —
 Drugoj kupi zlat prstenac;
 Meni neče svinčenoga!
 Iše ³⁾ brat bratcu (»bracu«) govori:
 Ženi ti mene, bratoc moj!
 »Jast« bi te ženil rad, prerad,
 Al' te nemam dobro ke, ⁴⁾
 Ko te neču ko Ane, ⁵⁾

A Anice doma ,nej'.
 Anica prošla prek morja
 Žlahtnega »gvanta« kupovat,
 'Se žlahtnega skerletnega.
 Iše brat bratu govori:
 Prodaj ti meni beli grad
 'Se iz drobnega kamenca,
 'Se iz žutega bisera,
 Kam ⁶⁾ bi »ja« (k) gradu dohajal
 Od moj'ga grada do moj'ga ⁷⁾
 Iše brat bratu govori:
 S toga ne more ništa bit'.

Okrepivši se s sladko vinsko kapljo, oglasili so se zopet (»spet«) dečaki takó: z uprav srbskim početkom, ki se nahaja v Vukovih knjigah: »Srps. n. pjesme« takó često. Povse pravilna je tudi národna mera prvih devetih ,desetercev' (trohajev):

— v | — v | — v | — v | — v
 »Mili Bože, čuda velikoga, ⁸⁾
 Ke ⁹⁾ izbije mali velikoga.

Takó se završuje zanimljivo poljansko kolo v Predgradu.

(Dalje prihodnjič.)

- ¹⁾, ²⁾ V matici: „ne glej“, „nemorem“ — po hrvatskem (in srbskem) „pravopisu“.
³⁾ Tudi Metličan veli „iše“ nm. „še“.
⁴⁾ Kjé (kde). Prim. poprejšnjo opazko. „Pastrovići“ obično govore „ge“ mjesto dje Vuk: „Srps. n. pjes.“ I. (1841) str. 78. op. 45.
⁵⁾ To je: Ko te nečejo (druge) nego Ana (Anica). — Pis.
⁶⁾ „Kam“ tù = kamor.
⁷⁾ Pravilno bi bilo: „Od svoj'ga grada do svoj'ga.“
⁸⁾ Istotako pri Vuku n. pr. I. (1841); str. 470 v pesmi iz Risua. Menda samó po zmoti zapisal je naš svedok: „čude velikoga“.
⁹⁾ „Ke“ tù = kò.

Revez.

Obraz z 1—kega pogórja.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

dkar sem ga poznal, bil je revež! Če je še otroče v tanki srájčici boječe — kakor prepelica iz žita — prilezel na vás od očetove koč, stoječe ónikraj vode v brégu, ne da bi z nami igral, pač pa, da bi zdaleč gledal, kako smo igrali drugi otročaji — nastal je takoj hrup in planili smo za njim, da je bliskoma

pobegnil čez vodo ter kazal pri tem šibki svoji nožici, kakor dve iglici, premikujoč ji po melini proti domači koči.

Bila ga je čista in gola ponižnost: kar mu je ukazal oče, bilo mu je nad vse, in nikdar nismo pomnili, da bi bil Gričar kdaj pretépal sina svojega zarad nepokorščine. Očetna hiša se mu je zdela najlepša na božji zemlji; samó kadar je grmelo in tréskalo, ko se je bal, da bi strela ne užgala slamnatega domačega slémena, takrat si je časih mislil, da je hiša na Vidmu skoraj lepša, to pa zlasti zategadelj, ker so imeli Videmski zeleno barvana ókna, pri Gričarji pa ne.

Če ga je mati zmerjala, ali če smo otroci po vasi za njim kričali: »Sivec! Sivec!« (imel je dolgo časa skoraj čisto bele lasé), pripetilo se je, da je, od maše gredoč, pričel med tolpo jokati prav kakor otrok, dasi je bil že osemnajst let star. Ko je prišel z materjo prvič v Loko, sédel je od samega veselja k neznatnemu vodnjáku sredi neznatnega loškega trga, ogledal si umazana in neznatna poslopja, ki so bila vsa sezidana še za vlade škofov brižinskih, tlesknil z rokama ter konečno vzdiknil: »Mati, to so reči, to! V nebesih ne more biti lepše!« Bil je takrat prvič v mestu in še dolgo časa pozneje je rad pripovedoval o loški krasoti. Pri tisti priliki se je tudi prvič do sittega najedel belega kruha, kar se je pozneje zgodilo samó še takrat, ko je žena léгла v otročjo posteljo in so mu sosedje prinesli pogačo v hišo.

Ne boste skoraj verjeli, da se je takšen mož, kakor je bil Gričarjev Blaž, tudi oženil. In vendar se je oženil, in vzel je Četrtníkovo Luco. Sam, sevé, bi se nikdar ne bil upal ženske vprašati (in še celó ženske, ki je bila toliko starejša od njega!), če ga hoče kàj rada imeti. Njemu se je sploh vedno zdelo, da smé človek na svetu rad imeti samó jedno žensko, to je mater svojo, ki mu skuha kosilo in večerjo. Navzlic temu se je oženil z Luco, jedino hčerjo starega Četrtníka. To pa se je zgodilo takó-le.

Gričarica in Četrtník sta šla v nedeljo zjutraj od maše. In, da se ni tisto leto po žitih prikazalo prav obilo grášice, morda bi o Blažetu in Luci niti govorila ne bila.

»Dežja je premalo,« zatarnal je Četrtník, »in če ga ne bo, pojde vse po zlu. Da bi nam le pomagala Mati božja z Gore!«

»Ali imaš lepo pšenico letos?« vprašala je na to Gričarica, »kaj pa, je li kàj plevela vmes?«

»Grášice je vmes, kakor bi jo bil sam vrag po nóči sejal, in snetíva je tudi! O moj Bog, na svetu je od dné do dné slabeje! Hej,

kaka žita smo imeli, ko je bil pri meni še moj oče gospodar! Hej, to ti pravim, Neža!»

»Ste pa morebiti premalo pléli?» zavrne ga Neža Gričarica.

»Premalo!» odgovori stari skoraj jezo, »Luca naša je pléla, da sem mislil, saj bo pustila vse prste na njivi! Takó je pléla! Toda če vrag rep svoj vmes vtakne, pa ti vzrase grášica tudi na beli mizi sredi hiše!»

»Tvoja Luca je res pridna! Kar se tajiti ne dá, ne tají se in lahko si je vesel!» S tem mu je Neža v hipu potolažila jezo.

»Malo je taci! Vse ji bom dal, kar imam, da bo zláhka živela, zláhka in brez skrbí!»

Na to je mati Gričarica nekoliko pomolčala, potem pa posegla brez zamude vsi stvári do jedra ter dejala:

»Véš kaj, dáj jo Blažku mojemu! Dela rad, móli rad, uboga rad.»

»Čakaj no! Čakaj no!» — zamislil se je starec. »Koliko mu boste pa dali?»

»Kakih pet sto bo že imel.»

»Imel jih bo?»

»Prav gotovo jih bo imel!»

»Čakaj no! Čakaj no! Tu bi se pa dalo kaj napraviti. Hej, rečem ti!»

In napravilo se je. V tistih časih pa je imela Četrtníkova Luca (kdo je ni poznal, te hudobne ženske!) že štirideset let. Bila je tudi slepa na levem očesi, ker ga ji je bil s kamenom izbil na paši sosedov pastir. A hodila je, kakor hodi belo-krilata gós, izprehajajoča se po peščenem pródu. Zala ni bila. Blaže pa jo je snubil brez pomisleka, menèč, da mora to takó biti, ker je ukazala mati. Če se je oče oženil, moralo je že prav biti, da so tudi njega silili k ženitvi, ker pri hiši domá ni mogel vedno ostati, ko se je vender védelo, da dobí kočó starejši brat. Skovala se je torej ženitev: Četrtník je izročil in prepisal hčeri Luci posestvo svoje, Gričar pa je odštel Blažétu petsto goldinarjev, katerih večjo polovico je takoj stari Četrtník spravil za svoj »kos kruha«.

Ko so šli v cerkev, takrat so se hudomušni ljudje precèj smijali. Posebno pa so se smijali nevesti, ko se je tik mladega ženina gugala ter bila takisto po gorjansko nališpana, da je od prvega do zadnjega trakú vse kričalo na nji. Ni se prav do zadnjega zvédelo, na kaj je Blaže po poti v cerkev mislil. Na ženitovanjsko dobro pojedino, to je brez dvojbe gotovo! Ravno, ko je stopil čez cerkveni

prag, prikazal se mu je pa nehoté pred dušo Četrtníkov holm, kjer je raslo precèj mecêsnov, vitkih, z zračnimi vejami, sredi mecêsnov pa je kraljevala mogočna bukev, in divji golob je tako rad grulil na nji.

»Pod mecêsní bom ležal«, dejal si je Blažè sam v sebi, »in v dolino bom gledal, in na belo cesto in na Videmski zeleni travnik! Ta še takó slaba ne bo!«

A bila je slaba! Za hlapca je prišel k hiši in péhati se je moral kakor črna živina. Žena in stari sta vpila skoraj noč in dan nánj in ga priganjala, kakor priganja voznik konja, če vozi po klanci. Dobil je otročè, pa je je takoj po porodu moral pokopati, in od tedaj ni bil več takó zadovoljen, kakor prejšnje dni. Bolelo ga je časih srce, pa si je dejal: »Saj bi ne bil imel ničesar dobrega na svetu, veliko bi mu takó ne bil mogel dati!« —

Neko nedeljo popóludne — bila je ta nedelja zánj dan nesrečnega imena — ležal je na holmu v senci pod mecêsní. Po cesti v dolini so hodili ljudje: pobožne ženíce, mlada dekleta in tudi mladeniči, ki so sedaj in sedaj veselo zaukali. Vse je bilo veselo! Blažè pa se je čutil danes prav zapuščenega. Po mehkem máhu je raztezal ude svoje, lačen ni bil, a vender ni bil srečen. Zdajci se od hiše oglasi stari Četrtník:

»No, lenoba! Ne greš li slame rézat? Ali naj je naréžem jaz, ki sem star in bolan? Vstani, lenoba!«

»Sem je že narézal, očel!« odgovorí Blažè pohlevno, »za tri dni je bo dostil!«

Stari odide, a zadovoljen ni bil: »Pa lêži, lenoba grda, če te ni sram, da morajo stari ljudje záte delati!«

Odrinil je v sobo — légel na peč na mehko vrečo in brez obotavljanja prav sladkó zadremal.

»Danes bo dal vsaj mir!« oddahne se Blažè, léže zopet vznák na mah ter loví s pogledom drobne kósce jasnega neba, ki so se tu in tam modríli izmed vejévja. Tu je prifrftala na véjico nad njim siva pénica, zažvrgolela malo, raztegnila pepelnato krilice, potem pa srepo obrnila glavico proti hiši — in odhitela, kakor bi jo sapa nesla. Pri tleh iz zelenega grma je pokazala tášica rdečkasti vratak svoj, zavila ga dvakrat in trikrat proti hiši — in odfrfrala iz mecêsnovega gozdíča, kakor bi jastreb švigal za njó. Pri vrhu na mecêsen je sedla pisana šója, pogledala pod sé, pogledala pa tudi proti hiši, jezno zakričala — in bilo je ni več, kakor da se je raztopila v jasni zrak, —

»Kaj jim je, da vse beži z mecêsnov?« vprašal se je Blažè. »Drugi-krat so peli in frfetali nad mano, če sem tudi ležal tu spodaj.«

Kaj je bilo? Ondu pri vežnih vratih je stala gospodinja Luca, in čuditi se ni bilo, da so se oplašile ptice pevke ter zbežale v prijaznejše kraje. Luca pa je gledala hudobno in s pogledom je iskala svojega možá. Opazivši ga, zakričí:

»Kaj boš ležal, lenoba lénasta! Kdo pa naj vode prinese?«

»Sem jo že prinesel tri keblè, in za živino še posebej!« odgovori Blažè krotko. Ona odide jezna in srdita:

»Če te ni sram, da drugi delajo záte, le prespi na solnci vse dni!«

V hiši pa je léгла za mizo, obrnila se v sténo ter — v tem že tudi trdno zaspala.

Blažè je zopet légel na máh in hotel je malo zadremati. Tu pa ga je motila sosedova Ančika, ki je ob vrvi privlekla staro kravo na pašo in jo pasla v obližji njegovem. Kákšno deklè je to bilo, o tem vam poročim prihodnjič.

(Konec prihodnjič.)

Črtež rimskega mesta »Neviodunum«. *)

Najnovejša meritev na razvalinah nekdanjega rimskega mesta je dokazala, da se je stari »Neviodunum« razprostiral od vodnjáka, stoječega na severni stráni in v sredi Drnovske vasi pri cesti, po kateri se pride iz Velike Vasi — 600 *m* na dolgost proti vasi Brege do njiv kaminskih. Širokost mesta je znašala pri vodnjáku nad 230 *m*, na konci pri njivah pa le 129 *m*. Meja na jugu je bilo nekdanje Savsko obrežje, na severu se je razprostiralo mesto proti Cirkljemu nekoliko čez sedanjo vas Drnovo v podobí trapeca. Prvotno mesto in tudi središče vse naselbine je bilo skoraj gotovo med Drnovsko vasjo in poljem »Kamin«. Ta prostor imenujejo danes Groblje. Tukaj je največ starega zidovja, hiše so stale prav na kupu ter so bile znotraj večinoma z rdečimi, rmenimi, zelenimi in črnimi črtami okrašene. Na tem mestu so našli največ in najstarejših denarjev v dokaz, da se je mesto razširjalo odtod proti zahodu. Vidijo se tudi še sledovi velikanskega (60 *m* dolzega in 35 *m* širocega) poslopja, ki je bilo najbrže tempelj, kajti v bližini so našli 14 *cm* visocega bronastega malika in srebrno iglo, kar je oboje sedaj lastnina Rudolfinuma. Ob Savskem bregu pa

*) Natančno po merilu izdelan črtež je poslal g. Pečnik c. k. osrednji komisiji za ohranitev starih zgodovinskih spomenikov na Dunaj.

Revež.

Obraz z l—kega pogórja.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje in konec.)

To deklè ni bilo Bog védi kakó zalo, a vender je imelo obraz, ki se je lahko pogledal, z veseljem pogledal. Mladost, róžna mladost je sedela na tem obrazu, in to je vse kàj družega kakor starost, jesenska starost.

Z materjo — vdovo — bivala je v leseni, na pol podrti hiši; húdo revščino sta trli, ali vender bili jezni na ves svet, kakor pravimo. Oče — Bolantáček Miha — umrl je v ječi, ker so ga bili obdolžili, in obsodili, da je vkradel teleta iz hleva. Nekaj let pozneje se je izkazalo, da je bil nedolžen, ali vender je ta obsodba ostala na hiši. Záse so živeli in se prepirali radi z vsakim človekom, posebno hči je bila osorna in je imela oster jezik v svoji oblasti, da se je bala pred njo še Lovričkova Marúšica, ki je imela strupén jezik, kakor verižasti gad zobé. Če drugače ni bilo, stêpla se je celó, ako se ji je očitalo, da so ji bili očeta zaprli.

Ko je Blažè Ančéta ugledal, sramoval se je skoraj: morda je slišala, kakó ga je žena zmerjala in kakó je vpila nánj.

»Na máhu ležiš!« ogovorila ga je. »Čakaj no, sédem k tebi, da bo kàj družčine, če se me ne bojiš, ti žalostni srakopèr, ti!«

Glasnó se je zasmijala ter spustila kravo, ki je takoj pričela muliti zeleno grmfčevje, tresóč velika ušesa in sekajoč z dolgim repom po nadležnih muhah.

Ančè pa je prisedlo k Blažétu, pogledalo ga nagajívo jedenkrat in dvakrat, da je revežu zatrepetaló srce v prsih. Kaka je vender bila razlika med njením obrazom in med obrazom njegove Luce, katerega se je še v sanjah bal, če se mu je prikazal. »Moj Bog«, mislil si je, »saj ima ženska poseben obraz, in do danes tega še védel nisem! Sedela je sklonjena na zelenih tleh ter si oberóč objemala kolena, takó, da se ji je krilo nekoliko privzdignilo in da je zrla v svetlo solnce belo-nogovična, okrogla njena nožica.« Tukaj je pa res vse lepše, kakor pri moji Luci« — mislil je Blažè dalje, in taka tema mu je prepregla dušo, tema, kakor bi večja na zemlji nastati ne mogla, če bi se vse skupaj, solnce, luna in zvezde zdajci vtrnilo z néba.

»So te li spet?« izpregovorila je zbadljivo, »in ti si poslušal in trpel, kakor bi bil posekan hlod! Udári jo kdaj, če se trga nad teboj!« Pri tem se je skoraj raztogotila in rjavo okó se ji je zablišnilo, prav kakor sokoliču, ki je opazil svoj plen v zelenem žitu. Kakó je Blažetu dobro délo to sočutje!

»Vedno kričé«, odgovoril je zamolklo, »in ničesar jim prav ne storim.«

»Le udári! Le udári!« hitela je Anica, »bodi gospodar!« Odr-gala je z roko hrastičev vršiček in tolkla ž njim po tleh, da je listje frfotalo na vse strani.

»Vidiš, takó-le jo moraš sekati!« In tolkla je še bolj vneto, dokler se ni veja raztêpla.

»Slábo se mi godí, prav res slábo!« vzdihoval je Blažè. Prav hudó ga je pogledala in zakričala: »Čemu pa si jo vzél, táko staro! Prav ti je!«

»Morda je res prestara!« zastokal je Blažè na zelenem máhu. To pa jo je do cela razburilo:

»Če tega za gotovo ne véš, potem naj te Luca le pretepava! Vidiš, svoji kravi pravim tudi Luca. Hej, Luca!« Pograbila je za vrv, vlekla kravo za sabo in se skrila za grmovjem. Tudi Blažè je odšel proti hiši in po glavi so mu rojile njene misli. Stopivši v vežo, moral je že prenesti pravo plóho.

»Dolgo si spal, a jaz se mučim kot Bog na križi«, togotil se je stari sedéč na ognjišči in velik kos kruha použivajoč.

»Bog vé, kdaj te bo kàj sram! Star si že dosti!« pristavila je žena Luca ter z veliko žlico lovila velike drobivce po veliki skledi, v katero je bila rjave kave do vrha nalila.

»Molčíta že vender!« odgovoril je Blažè pogumno, »do grla sem že sit vájinega večnega klepetanja!«

Zdaj je udarila strela v slamnato streho! Luca je tréščila žlico po ognjišči, in takoj se je postavila pred svojega možá:

»Jaz ti naj molčim, ko je vse moje, ko nič nimaš in si berač!«

Ko Blažè še ni izgubil srčnosti ter jo je še celó s pestjó precéj trdo pehníl od sebe, pograbila je búkov okléšček pri ognjišči in kakor stepnik ga je omahala, da je bil zdajci ves krváv. Tudi stari ji je pri-skočil na pomoč, in združena sta ga popolnoma premagala, da se je moral udati na milost in nemilost. Od tedaj je bil tepen skoraj vsaki dan in Ančétov svét je bil najslabši, kar jih je Blažè kdaj poslušal v svojem življenji. S kostmí, ki so ga prav hudó bolele, in z mesóm, ki se je črnilo pod udarci, plačeval je ta svét mnogo, mnogo trdih dnij.

Nekega jutra je sekal v gozdu staro smreko. Pot mu je lil po obrazi in vse teló ga je bolelo.

»Upréžen si«, začul je glas za sabo, »in v jarem te je vteknila Luca, da vse poka!«

Obrnil se je in opazil svojo znanko. Ob smreki je slonela in zobala barovnice, katerih si je bila nabrala v predpasnik.

»Malo počij!« dostavila je sočutno, »in nikar se ne péhaj za tuje ljudi, ki te teže gledajo kakor ne vém kaj!«

Ko ji ni ničesar odgovoril, vprašala je ognjevito: »Ali si udaril? Kaj, ali si jo udaril?«

Kri je zalila lice Blažetu, spomnivšemu se, kakó je bil sam tepen, mesto da bi bil tepel on.

»Saj véš, da to nič ni, Ančè!« odgovoril je rahlo, »takšne reči se ne smejo v hišo uvajati!«

»Ti revež, ti! Ti revež, ti! Da nimaš vender čisto nič srčnosti!« Hudobno se je smijala in s prsti je nosila barovnico za barovnico med bele zobé.

»Danes vém, da nisi še jedel« -- pričela je nekaj časa potem, »ná, jej! Žejen si gotovo tudi, ker tu blizu ni studenca.«

Stopila je k njemu ter mu razkrila pred obrazom predpasnik z modrimi barovnicami.

»Jej, no, ti ne véš, koliko jih je letos!« Lačen je bil, žejen je bil — in res je ségel v predpasnik. Tistikrat se mu je storilo milo pri srci, da imajo tuji ljudje več usmiljenja ž njim kakor njegovi! Léšnikom jednake debele solze so se mu vsule po obrazu in jokaje je izpregovoril:

»Ti ne véš, Ančè, kakó se mi godí, kakó slábo se mi godí! In otrók mi je tudi umrl!« In neprestano so mu suli léšniki po lici.

»Le ne jokaj nikar, Blažè, le ne!« in takoj se je še Anici raztajalo srce, in ko se Blažè le ni mogel najokati, pridružila se mu je tudi ona. Zgrudila se je k tlom in točila solze iz vse duše. Ko sta si konečno otrnila oči, dejal je Blažè:

»Oj, kakó bi bilo lepše, če bi bila ti moja žena, Ančè!«

Hitro se je vzdignila, da se je vse po zemlji vsulo, kar je imela v predpasniku. Zardéla se je kakor màk v žitu in odgovorila:

»Vidiš, to je zdaj vse prepozno! Ne rečem, da bi te ne bila mogla rada imeti.«

S temi besedami je odhitela pod temáčno smrečje. Blažè se je ojačil in hitel za njó. Ne vé se pa, ali jo je še uhital tistega dné. —

* * *

Imeli smo semenj v vasi in pri Polonovci se je trla soba od pivcev in takih ljudij, ki bi bili brez denarja radi kaj popili in pojedli. Muhov Janez si je bil izbral kót poleg peči in mučil je klarinet, pri njem pa je sedel še Zavratárjev Tonče in tlačil je harmoniko v rokah. Oba sta napravljala godbo, da so se vaški psi zbirali pred Polonovcem tulèč proti nebu, prav kakor da je napočil sodni dan. V hiši pa so plesali gorjanci in tolkli s petámi ob pódnice, da se je vse potresalo in da se je vzdigoval góst prah. Vse bi bil prenapolnil, da ni prišla časih domača dekla ter metala iz velikega lonca vodo med plesálce, ne gledé, kam je padalo, ali na tla, ali pa na široka krila plesálc. Kričali so, napivali si, in vsi so bili prepričani, da lepšega življenja biti ne more, kakor so ga uživali tisti dan v zaduhli in vroči pivski sobi. —

Tudi Četrtníkova Luca je prišla s svojim možem. Prodala je bila prešička na sejmu in sedaj je nosila denar pri sebi. Ples je ljubila nad vse, in skoraj ginljivo je bilo gledati, ko je lovila plesálcev, ki zánjo marali niso, ker je bila stara in grda, ako je to sploh smeti rêči o kateri ženski. Z Blažétom sta sedela pri mizi in zdaleč zrla na plešóči svet sredi hiše.

»Še plesati se nisi naučil, grdóba!« togotila se je nánj, »in vender bi imela danes takó lep čas, in prostora je tudi dosti!«

»Bo že bolje! Bo že!« odgovoril je Blažè, ki je na vse drugo mislil nego na ples.

»Hej, Blažè!« zakričal je pijani Frjanček izpred Mosta, »pelji jo no plesat! Kaj se boš skrival, ko jo imaš, da jo v devetih vaséh ni take!«

»Ali te še pretepa vsak dan?« oglasil se je tudi Mihólca izpod Skale, »le počakaj, ko boš ti v njenih létih, tépel jo boš pa ti, to se reče, če ne boš takšen zajec kakor si danes!«

Blažè je molčal, Luca pa se je s celim srcem poprijela Frjanca:

»Pij, pij, Frjan, potem me pa pelji jedenkrat, da se malo zasučeva, ker sva bila prijatelja od mladih nóg!«

»Ako boš dobro za vino plačevala, sem pa že takšen, da me ne bo sram, če se zasučeva!«

Takoj je izpil poln kozarec ter s hrptom odrinil Blažéta, da je dobil prostor tik Luce, ki je potem vse popóludne dajala za vino, katero je naš Frjanček takó zeló rad pil. Časih sta tudi vstala in prav nerodno zaplesala; posebno smešno se je nosil plačani plesálec Frjan, pritiskajoč z vso gorečnostjo staro plesálko k sebi.

»Ne bodi jezen, sosed!« opravičeval se je Blažetu, »saj si tudi ti časih pri sosedu izposodiš voliča, da moreš preorati njivo. Rajši pa še imam vola kakor tvojo Luco, ha, ha!«

»Pij no, pij no! Potlej pa zaplešiva še jedno!«

Luca je vse pretrpela, samó da je imela stalnega plesálca.

Ko je bilo vse v najglasnejšem hrupu, v največjem veselji, priril se je v sobo stari Véharček, Štefan Véharček, ki so mu dejali tudi »Sraka«, kar pa ni rad slišal. Šival in krpal je po pogorji staro obleko in ljudi je obiral. Vedno je imel polno torbo novíc, katere je prodajal za vino, če je je kdo hotel plačevati.

»Dobro se imate, ljudje božji! Juij!«

Obstal je sredi sobe in vzdigal šibki svoji stégenci.

»Imaš li kaj novíc?« vprašal je Miha izpod Skale; »prej ne dobiš rdeče kaplje, dokler nam ne povéš česa nóvega!«

»Če bi na tvoje čakal, potem bi danes ne védel, kakó se vino pije,« zajezil se je Štefan. »No, pa je tu nekaj poštenih gláv, nekaj móž, ki jih imam rad. Ali že véste?«

»Kaj? Kaj?« odgovorilo je deset glasov.

»Dajte mi piti in potem vas še jedenkrat vprašam: ali že véste?«

Ponudilo se mu je zdajci deset kozárcev, toda Štefè je v ponižnosti svoji izpraznil samó jednega, »na zdravje vsem poštenim ljudem, ki za vino dajejo in vdovam in sirotam zasluženega plačila ne trgajo!«

»Zdaj pa govôri!« rjul je Miha izpod Skale.

»Šival sem pri Bolantáčevih, pri tistih revah, pri tistih siromašnih ženskah. Sinoči je tisto mlado, tisto Ančè, léglo na klop pri pèči, in prav hude bolečine je imelo. Sam Bog nebeški védi, kje je to révišče otroka izteknilo, ko se vender z nikomer menilo ni!«

Posebno ženske so v tistem trenutku iz vseh kotov pritisnile, in najprva Četrtníkova Luca, ki je takoj raztegnila široka usta ter izpregovorila hudóbno:

»Pri tisti hiši niso bili nikoli nič prida. Stari je kradel, kjer je mogel, in ako bi Vi mene bili vprašali pred pol letom, povédala bi Vam bila, da bo takó in nič drugače!«

»Luca, ti bi bila morala že védeti!« odgovoril je Štefè. »To pa še ni vse. Ravno, ko je tu pri vas danes, v vaš póludne zvonilo, umrlo je otročè, in umrla je tudi tista uboga živálca, ki ga je imela. Takó se mi je smilila, rečem vam, da sem se hitro spravil iz kočè, in da še svojega plačila čakal nisem.«

»Kaj tisto!« oglasila se je zopet Luca. »Bog že vé, kaj dela! Meni so ukrali kôrec s keblâ in dobro vém, da ga ni drug izmeknil kakor tisto deklè!«

»Tudi to še ni vse!« nadaljeval je Štefè. »Kadar se je ta revna ženska v bolečinah mučila, ni ji dala mirú stara Bolantáčka. Védeti je hotela, s kom se je pečala. To sem vam zavijal ušesa, da bi tudi slišal! Pa se je dolgo branila. Napósled — mislim, da so se ji takrat že nebesa odpirala in da je z jednim očesom že gledala prestol Bogá očeta — napósled pa je povédala. Vse je povédala in ali véste, kdo se je štel za njenega?«

»Kdo? Kdo?« povpraševala je vsa družba in najglasneje Četrtníkova Luca.

»Oženjen človek, kakor gotovo je Bog v nebesih, oženjen človek!«

»Oženjen!« zatogotila se je Luca, »tákušno grdobo bi pa morali vender za péte na drevó obesiti! Kakor bi svoje žene ne imel!«

»Kdo je? Govôri že vender!« vpil je Frjan izpred Mosta.

»Povèj ga!« silila je Šteféta tudi Luca.

»Saj ga lahko povém!« smijal se je Štefan, »tam-le sedí, Luca, in tvoj je, Luca, tvoj Blažè je ta ptiček, poglej ga no!« Z dolgim koščnim prstom je pokazal na mesto, kjer je za mizo sedèl mladi Četrtník. Nastala je tihota, kakor v cerkvi; potem pa je napolnil sobo krik, grozen, nepopisen, kakor bi se trgale divje zveríne. Ta krik je prihajal Luci iz grla in že so ljudje menili prvi trenutek, da se bo zadušila.

Za mizo pa je vstal Blažè in se z bledim licem naslonil na zid. Krvavo je pogledal na vse strani, potem je hripavo zavpil: »Bila je moja, bila! Pustite me, pustite me!«

Luca je silila vánj. Prijel je steklenico na mizi ter jo treščil ženi svoji na glávo, da se je na drobne kosce razletela in da se je ženska nezavestna zgrudila. Oni pa je odrinil svoje sosede in planil iz sobe. Zunaj je bilo že mračno. Pobegnil je brez pokrivala na glavi po stezi proti Četrtníku, pestil roke in sam s sabo govoril, da je groza obhajala tiste, ki so ga srečavali. Luco pa so morali nesti proti dómu, kjer je skoraj vso zimo hudó trpela in se togotila o mladem svojem móži. Letá pa je bil izginil, in sploh so ljudje menili, da je zavoljo stare žene svoje pobegnil v Ameriko, kar se je nam zdelo prav pametno.

* * *

Prišla je cvetoča pomlád. Na Četrtníkovem holmu so cvetele vijólice in bukev se je bila zavila v tisto sočno, mlado zelenje, ki pri-

haja z vsako pomládjo. Pod njo v senci pa je ležal Štefè Véharček in premišljaj, kakó da ni ptic pévek v tem logu, katerih je prejšnja leta bilo vse živó. Samó vrane in kavke so imele svoje ženitve med rdeče-cvetočimi mecesni. Zapihljal je pomladánji vétrec in tedaj je na Šteféta padel čevelj, človeški čevelj! Štefe se je postavil na nóge in pričel proti bukovim vejam kričati in zabavljati. Ondu pri vrhu je viselo nekaj črnega, ali odgovora ni bilo. Potem je Štefè sam splezal na drevó, kjer ga je vzprejel nekak prav, prav čuden duh. Ali visoko ni plezal. Skoraj po vejah se je spustil nizdolu ter pobegnil proti Četrtníkovi hiši. Tam se pa dolgo ni mogel zavesti, ali konečno je venderle povédal, da visé na Četrtníkovi bukvi kostí obešenega človeka. Takó je bilo. Po ostankih so spoznali, da je tu končal Blažè revno svoje življenje. Najbrž se je v stráhu skril na drevó, v temni nóči pa ga je znóva prijel obup, in vse breme révščine svoje je vrgel od sebe tam gori v zračnem vrhu, odkoder je umirajoč še gledal v zorno, z luninimi žarki razsvitljeno domačo dolino.

Črtež rimskega mesta »Neviodunum«.

(Dalje in konec.)

Na nasprotni strani od Drnovega proti vási Brege se prično précej na konci mesta grobi in sicer so po sredi čez Bréženske njive (Kamin) sami grobje zloženi od kamenitih plošč in od opeke, nekoliko bolj na desno pa so bile zidane kapelice kakih 340 *m* daleč (do steze, ki drží čez njive). Potem so na obeh stranéh jednaki grobje od plošč in opeke. Jedino dva sta bila nekoliko drugačna. Imela sta namreč v sprednji steni vzdane stópnice, na katerih so stale žarnice. Prav na konci pokopališča kakih 700 *m* od mesta so našli najlepših žarnic, steklenih posod in igel, ki so posebna krasota ljubljanskemu muzeju. Le 200 *m* od mestnega obzidja na levo je stal vodnják (cisterna). Tudi tukaj je držala cesta mimo grobov najbrž proti sedanjemu Sisku, kjer je bila tudi nekđaj imenitna rimska naselbina Siscia. Sledovi ceste se poznajo na več krajih, najbolj pa med vasima Mrtvice in Vihre; ondu je bil menda tudi brod čez Savo.

Od drnovske cerkve proti Vélikemu Podlogu, Cezelu, Ostrogu in Grobljem se nahajajo pogostoma grobje; pri Vélikem Podlogu poleg sedanje ceste tudi kos miljskega kamena, drugi kos z napisom leží pod pokopališčem pri